

ภาพที่ปรากฏเบื้องหน้าดูไม่ต่างไปจากโน้ตดนตรีที่ไล่เรียงคล้ายบันไดเสียง อวดท่วงทำนองประหนึ่งซิมโฟนี ออกเสียงตราตรึงใจกำลังบรรเลงบทเพลงในยามเช้า

ผู้เขียนคงไม่ได้ฝันแน่ เพราะสิ่งที่เห็นก็คือจังหวะดนตรีของธรรมชาติที่มีतालโตนดเป็นตัวโน้ต โดยมีสีเขียวสดและขุ่มของต้นข้าวปลูกเป็นพรหมอยู่ด้านหน้าตัดกับหมอกจางๆ ที่กำลังเดินระบำอย่างเรียวว่าเหนือยอดข้าว พร้อมสีแดงส้มของดวงตะวันที่สองเป็นสปอตไลต์เป็นฉากหลัง

“หมดแล้ว นี่คงจะเป็นतालโบราณดังสุดท้ายของนครชัยศรี”

ประทีป นาเลียง ชายวัยต้นทศสิบ แห่งบ้านท่ามอญ (ไทยวาส) อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม เอ่ยกับผู้เขียน

“จะมาเป็นน้ำมันหรือ?” ประทีปเข้าใจว่าผู้เขียนเป็นนายทุนซื้อที่ดินแปลงที่มีतालขึ้นเรียงราย

ผู้เขียนยิ้มทักก่อนตอบปฏิเสธว่า “เปล่าครับ เห็นดงตาลสวยเลยแวะเก็บภาพ”

“ผมเห็นดงตาลนี่ มันโคตรสูงมากมาตั้งแต่เด็ก อายุไม่เท่าไหร่ต่ำกว่าร้อยปี เมื่อก่อนแถวนี้มีหลายดง มีเป็นร้อยเป็นพันต้น” ประทีปสำหรับความเก่าแก่และความสมบูรณ์ของดงตาลโตนดที่ตั้งอยู่กลางทุ่งในหมู่บ้านของเขา

จะว่าจะไปแล้ว ชีวิตของประทีปก็เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างที่ทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน, ชีวิตชาวนาชาวนา, ดงตาล และการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของทุ่งนา นครชัยศรีได้ดีอีกมิติหนึ่ง กล่าวคือ ประทีปสวมหมวกเป็นเกษตรกรเต็มตัว ครอบครัวยุคใหม่และทำสวนมาหลายชั่วรุ่น ที่น่าสนใจคือ เขามีเชื้อสายจีน มีพ่อซึ่งเขาเรียกว่าเตี้ยเป็นคนจีน ส่วนแม่เป็นคนท้องถิ่นบ้านท่ามอญ

“ชาวนาชาวนาแถวนี้ เป็นคนไทยผสมจีนหลายครอบครัวนะ คนรุ่นเตี้ยและอาภจะย้ายมาจากกรุงเทพฯ หรือบางคนมาจากเมืองจีนก็มี” ประทีปเล่าภูมิหลังบางส่วนของคนไทยเชื้อสายจีนในนครชัยศรีที่ร่วมรุ่นกับบรรพบุรุษของเขา

คนจีนที่ประทีปเล่ามา ย้ายถิ่นมาตั้งรกรากอยู่นครชัยศรีหลายรุ่น แต่ส่วนใหญ่จะย้ายเข้ามาสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา คือหลังการขุดคลองมหาสวัสดิ์ (เริ่มขุดสมัยรัชกาลที่ 4 มาแล้วเสร็จสมัยรัชกาลที่ 5) เพื่อเชื่อมต่อแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำนครชัยศรี และเมื่อมีการสร้างทางรถไฟสายใต้จากกรุงเทพฯ สู่อำเภอเมืองสุพรรณบุรี ทำให้คนจีนบางกลุ่มได้ขยับขยายจากกรุงเทพฯ มาค้าขายในเขตชุมชนที่มีท่าเรือหรือที่ตั้งสถานีรถไฟ

เช่น ตลาดริมแม่น้ำนครชัยศรีก็มีตลาดห้วยพลู ตลาดจรัญราย ตลาดท่านา (นครชัยศรี) และตลาดต้นสน (ตั้งอยู่ปากคลองเจตีย์บูชาใต้ตัวอำเภอนครชัยศรีเล็กน้อย) เป็นต้น ส่วนชุมชนรถไฟ เช่น สถานีรถไฟจรัญราย นครปฐม บ้านโป่ง และโพธาราม (สองสถานีหลังอยู่จังหวัดราชบุรี) เป็นต้น

แรกเริ่มคนจีนมักรับจ้างขายแรงงาน หรือไม่ก็ค้าขายเล็กๆ น้อยๆ พอเก็บหอมรอมริบได้จึงตั้งร้านตามชุมชนที่กล่าวมา และหลายครอบครัวได้สืบสานกิจการมาจนกระทั่งปัจจุบัน

เตี้ยของประทีปก็เช่นกัน ติดสอยห้อยตามอาภมาจนนครชัยศรี ตั้งแต่เด็กและทำการค้าเหมือนพ่อค้าจีนทั่วไป เพียงแต่ไม่ได้ตั้งร้านตามตลาด หากแต่เร่ขายของทางน้ำ ล่องเรือตามหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำนครชัยศรี ขายไปขายมาก็มาได้ครอบครัวเป็นคนท้องถิ่น

ดงตาลโบราณ

‘ซิมโฟนี’ วงสุดท้าย

แห่งทุ่งนา นครชัยศรี

“จากที่ค้าขาย เตี้ยก็เปลี่ยนมาเป็นชาวนา เพราะแม่มีที่ดินเยอะ” ประทีปเล่าประวัติชีวิตบางเศษเสี้ยวของเตี้ยให้ฟังด้วยเหตุนี้ จึงทำให้คนท้องถิ่นหลายครอบครัวตามหมู่บ้านในนครชัยศรี มีเชื้อสายเป็นคนไทยผสมจีน แต่สิ่งที่น่าสนใจคือ คนจีนเหล่านี้ยังนำเทคโนโลยีทางการเกษตรแบบใหม่ที่เรียกว่า การทำสวนแบบ “ยกทรง” มาใช้ในพื้นที่นา แพร่หลายมาจนกระทั่งปัจจุบัน

“ทำนาแบบเดิมได้ผลผลิตเพียงปีละครั้ง หมดหน้านาาก็ไม่มีรายได้ คนจีนจึงล้ม (เปลี่ยน) ที่นา มาทำเป็นสวนยกทรง ปลูกผัก ผลไม้ เก็บขาย มีรายได้ตลอดทั้งปี”

ประทีปเล่าที่ไปที่มาของการทำสวนยกทรง ทำให้ชาวบ้านทั้งที่มีที่อยู่ริมน้ำและตามท้องนาปลูกพืชผักผลไม้ได้ตลอดทั้งปีอย่างไม่เคยมีมาก่อน เพราะหลังจากยกทรง ชาวนาจะผันน้ำจากแม่น้ำและลำคลองเก็บใช้ในยามแล้ง อีกทั้งยังช่วยป้องกันน้ำท่วม ยามน้ำหลากโดยทำคันดินรอบสวนให้สูงและทำประตูเปิดปิดเล็กๆ ที่ร่องสวน ถ้าน้ำในสวนลดยังจะผันน้ำเข้า แต่หากน้ำในสวนมากก็จะผันน้ำออก เป็นเทคโนโลยีพื้นบ้านที่ทำให้ชาวนาควบคุมปริมาณน้ำตามต้องการ

อย่างไรก็ตาม ด้วยเงื่อนไขของราคาข้าวที่ไม่เสถียร โดยเฉพาะในปีที่ข้าวได้ราคาดี เช่น เมื่อ 3-4 ปีที่ผ่านมา ราคาข้าวพุ่งสูงอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน จึงทำให้ชาวนาหลายคนล้มสวนกลับมากำหนดนา และล่าสุด วิกฤตน้ำท่วมปี 2554 ทำให้สวนในนครชัยศรีล้มจำนวนมาก ชาวนาหลายคนจึงตัดสินใจล้มสวนกลับมาทำนาตาม

ประทีป นาเลียง

“ผัดงตาล” ที่มีส่วนสำคัญให้ตาลโบราณดง
นี้อยู่ยังคงกระพัน หากทว่า ความเชื่อดังกล่าว
ก็กำลังถูกท้าทายจากความเจริญที่ไหลบ่ามา
จากเมือง

ซิมโฟนี ออเคสตรา ธรรมชาติแห่งทุ่งนาครชัยศรีที่มีตาลโตนดอินฮาดโอมเสมือนหนึ่งเป็นตัวโน้ต

หากเดินทางจากศาลาแล้วใช้เส้นทางสายศาลา-นครชัยศรี ประมาณหลักกิโลเมตรที่ 11-12 ก่อนถึงแยกคอกวัว จะพบดงตาลโบราณยืนอวดต้นสูงอยู่ด้านซ้าย จากที่สำรวจตาลโบราณดงนี้เหลือไม่ถึง 40 ต้น

ตาลโดนถูกโค่นล้มด้วยหลายปัจจัย มาเป็นเวลา นานและต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

เดิม อย่างไรก็ตาม หากข้าวกเกิดราคาต่ำลงมากๆ ชาวบ้านก็จะล้มนา แล้วยกทรงสวน หมุนเวียนจนเป็นภาพที่ชินตาของคนนครชัยศรี หากทว่า สิ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้คือ การล้มนาทำสวนยกทรงและการล้มสวน กลับมาทำนาส่งผลทำให้ต้นตาลที่ขึ้นอยู่ตามคันนาและที่ดอนค่อยๆ ถูกตัดโค่นลงอย่างต่อเนื่อง

“พอล้มนาทำสวนยกทรงก็ตัดตาลทิ้ง เปลี่ยนมาปลูกต้นหมาก ต้นมะพร้าว ตามคันร่อง คันนา ขายได้ราคาดีกว่า”

ประทีปเล่าสาเหตุที่ทำให้ต้นตาลหมดคุณค่าในสายตาของชาวบ้าน อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่า การทำสวนยกทรงจะเป็นปัจจัยเดียวที่ทำให้ตาลโบราณหายหน้าไป เพราะมีปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวเร่งให้ดงตาลเหล่านี้ลดจำนวนลงอย่างรวดเร็วก็คือ การขยายตัวของเมืองสู่นครชัยศรี

“น่าจะกว่า 30 ปี ที่ถนนศาลา-นครชัยศรี ตัดผ่านแถวนี้ ช่วงต้นเป็นถนนดิน ก่อนถมเป็นลูกรัง และลาดยาง ช่วงหลังปี 2535” ประทีปทำท่าครุ่นคิดพลางเล่าต่อว่า

“ช่วงนี้แหละ ที่มีการขายนายสวนกันคึกคัก โดยเฉพาะกับหมู่บ้านหมณะ แต่หัวนครชัยศรี ได้เปลี่ยนมาเป็นโรงงานและบ้านจัดสรรจำนวนมาก ดงตาลโบราณจึงถูกโค่นเป็นจำนวนมาก”

ประทีปยังเล่าว่า การขยายตัวของเมืองและโรงงานยังดำเนินต่อเนื่องและมีมากขึ้นจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเขาเองก็ตอบไม่ได้เหมือนกันว่า ตาลโบราณดงสุดท้ายที่เขาเห็นมาตั้งแต่เด็กจะล้มหายไปเมื่อใด ทั้งนี้ เพราะทุ่งนาและสวนหลายแปลงพร้อมที่จะเปลี่ยนมือเสมอ

เกษตรกรสูงวัยเชื้อสายไทยจีนผู้นี้แอบกระซิบกับผู้เขียนว่า คงไม่ต้องบอกเหตุผลว่าเพราะอะไร ผู้เขียนได้แต่อมยิ้มและขอดหัว ก่อนเดินจากไปอย่างเงียบๆ เพื่อเก็บภาพดงตาลโบราณ

ระหว่างล้นชัตเตอร์ความคิดก็ผุดขึ้นมาในใจว่า หรือนี่จะเป็นชิมโฟนี่ ออเคสตรา ธรรมชาติดงสุดท้ายแห่งทุ่งนานครชัยศรีจริงๆ

เอกรินทร์ พึ่งประชา